

POGLED NA SVEĆENIKA DANAS

VIII. sinoda biskupa održana je u Rimu u vremenu od 30. rujna do 28. listopada 1990. godine s temom *Formacija svećenika danas*. Našu su domaću Crkvu na tom velikom skupu predstavljala dva delegata: mons Anto Jurić, nadbiskup i metropolit, Split i mons. Metod Pirih, nadbiskup, Koper. Tim je skupom svećenik stavljen u središte crkvenog promatranja da se iskakne i naglasi vrijednost, ljepota i zadaća svećeničke službe danas, a još više kako se i na koji način trebaju formirati, odgajati svećenici u današnje vrijeme, da oni služe ovom našem vremenu i njegovu zahtjevu evangelizacije.

Budući da je tema sinode bila formacija svećenika danas, ove relik posvećujem upravo formatorima današnjih svećenika sa željom da rekne i njima i drugima da je to sveta, uzvišena ali i odgovorna služba. Osim toga želim reći da nam danas treba svetih i vrijednih svećenika ne samo za opstojnost i rast kršćanske zajednice nego i to da je svećeništvo duhovno bogatstvo i motiv koji može dati zamaha rastu vjere u današnjem svijetu.

Kako je sinoda biskupa 1971.g. raspravljala o ministerijalnom svećeništvu, gotovo da nismo ni očekivali da će se Crkva opet povratiti na pravi o toj tematici. Međutim, sinoda iz 1987. godine, raspravljajući o zvanju i poslanju laika u Crkvi, predložila je temu raspravljanja ponovo o svećenicima i njihovoj formaciji danas. Svjesni su bili te zadaće jer "bez prezbitera koji mogu pozvati laike da razvijaju svoju ulogu u Crkvi i svijetu i koji mogu biti od pomoći u obrazovanju laika za apostolat, podržavajući ih u njihovom teškom zvanju, bez njih bi izostalo bitno svjedočanstvo u životu Crkve". Poslije toga prijedloga i njegova prihvaćanja, u Crkvi se živo radilo za spremanje sinode o formaciji svećenika: održane su mnoge rasprave, konferencije, meditacije i molitve; objavljeno je dosta članaka, napisano knjiga, provedeno mnogo ispitivanja i anketa. Plod takva rada i zauzimanja bio je taj da su sinodalni oci imali u rukama *Instrumentum laboris* na kojem su pretresali problematiku svećenika i njegove formacije danas. Cijeli je dokument podijeljen u četiri poglavlja s uvodom i zaključkom.

Potreba govora o svećenicima

Iako nećemo analizirati rad Sinode niti njegov *Instrumentum laboris*, pitamo se trebamo li i mi govoriti o svećeniku? Vjerujem, da bismo taj odgovor dobili od mnogih, kad bismo ih o tom upitali. Upravo zato želimo u ovim recima svrnuti pozornost na neke vidove i poglede koji se tiču svećenika danas.

Hoćemo li današnjeg svećenika uspoređivati s jučerašnjim modelom svećenika ili mu dati neke oznake koje vrijede i za jučer i za danas? U vrijeme današnjih velikih promjena potrebno je govoriti o onom trajnom i vrijednom osloncu na kojem se temelji vanjski okvir svećeničkog poziva. Zato je pitanje da li je danas potrebno govoriti o svećeniku i njegovu identitetu ne samo metodološko pitanje nego i zahtjev koji nam treba dati smisao svećeničke egzistencije. Jasno je da kod svećenika ima nešto što trajno ostaje i ono što se mijenja, ali to svećenik skupa doživljava i proživljava što s njim tvori jednu cjelinu. Zato je često veoma teško odvajati ono bitno od nebitnoga, jer je to rez koji je teško zaliječiti, rana koja često zna boljeti i krvaviti.

U svećeničkom životu možemo naglašavati sporedne vidove koji su podvrgnuti promjeni i ne smijemo ih staviti na prvo mjesto na štetu glavnih i primarnih svećeničkih oznaka i zadataka, a bitne omalovažavati jer ćemo tako osakatiti i sami lik svećenika.

Ako se sporedne oznake nastoje na brzinu promijeniti, upriličiti svijetu kome se svećenik treba približiti i koga treba evangelizirati, pogibao je veća šansa da ne otkrijemo pravi svećenički lik nego da ga još više potamnimo ili iskrivimo. Ono bitno što je kod svećenika uvijek se skriva od očiju koji ne vjeruju ili prema svećeniku gaje predrasude.

Zato, koliko god su potrebna i dobra današnja sociološka istraživanja u mnogim pitanjima, potrebna su nam i u pogledu svećenika, njegove službe i poziva, da se otkrije njegov identitet. Taj, nažalost, često ostaje na marginama današnjega vanjskog, sociološkog promatranja i polazišta ili ta istraživanja prave projekcije kakav treba biti svećenik na temelju vanjskih odrednica i spoznaja, a ono bitno što ga čini svećenikom *zauvijek*, ostaje neispitano.

Nećemo reći da svećenički poziv danas nije izazov, niti ćemo reći da danas ne postoji kriza svećeničkog identiteta. Ipak ćemo reći da se u svemu

tome vidi i želja i nastojanje da dođemo do novog lika svećenika koji će znati biti svećenik današnjice, a da ne odbaci bitne oznake i prošlosti, da se uklopi u šarenilo novog društva, društvenih promjena i previranja kao i u njihova predviđanja. Sretna je okolnost da su toga svjesni pojedinci a i sama strukturalna Crkva koja o tim problemima često, otvoreno i ozbiljno razmišlja na tako visokoj razini kao što je sama sinoda biskupa.

Dok govorimo da treba raspravljati o svećeniku, moramo reći da je svećenik poput oca ili majke, rodoljuba, pjesnika, umjetnika... nešto vrijedno, što uvijek traje, ostaje. To ne znači da svaka od spomenutih vrijednosti nije i da nema svojih oznaka koje uvjetuje vrijeme. To vrijedi i za svećenika. Svako vrijeme ima svoj tip svećenika i u tom smislu postoje razlike između današnjeg svećenika i jučerašnjega kao što će i sutrašnji svećenik nositi posebne oznake. Sve te razlike, koje sa sobom nosi vrijeme i prostor, ipak počivaju na nečem čvrstom, ostvaruju se u identitetu svećenika koji je od uvijek.

Ta trajnost jest sakrament sv. reda koji opečađuje svećenika, utiskuje mu posebni biljeg, ali ne na način da je to samo neka vrijedna zastava, slonobol ili trofej koji treba brižno paziti i čuvati. Svećenik treba tim pečatom i znakom ući u svijet, ozbiljno čitati znakove vremena, reagirati na poticaje i izazove društva koje treba shvatiti, tom se društvu približiti i donijeti mu poruku evanđelja, kojom će ga prožeti poput kvasca koji prožima i oživljava tijesto (usp. Mt 13,33).

Ako se svećenik ne zna suočiti s novim prilikama, zahtjevima i izazovima, da ne reknem napadima, olujama i valovima, njegova bi opstojnost bila suvišna u društvu koje je u traženju i u previranju. On treba i drugima znati pokazati kako se ide *contra torrentem* - protiv struje današnjih zastranjenja. On treba biti skupa s onima koji traže, koji putuju na istom brodu, na istoj životnoj lađi koju valovi nose i oluje udaraju i svim ukrcanim na tom putovanju donositi poruku spasenja. Zato možemo reći da se svećenik treba otvoriti drugima i njihovim problemima i traženjima. On neće pripadati samo sebi nego Bogu i ljudima; živjet će za druge, donositi ljubav, učvršćivati vjeru, nadu i pouzdanje. Ako tako bude radio, djelovao za druge, u ime Božje, on će potvrđivati svoj identitet danas kao što je trebao to činiti svećenik prošlosti ili što će ostvarivati svećenik sutrašnjice-budućnosti. Zato je potrebno upoznati život i vrijeme u kojem živi, da njegovo trajno svećeništvo bude primijenjeno zahtjevima u kojima živi.

Današnje vrijeme

Da bismo shvatili svećenika, njegovu formaciju i zahtjeve, potrebno je vidjeti sociološko-kulturne, povijesne i psihološke faktore a isto tako i kulturne oznake našega vremena. S pravom možemo reći da živimo u prelaznom vremenu u kojem vidimo pozitivne ali i negativne pojave. Svjesni smo današnjih previranja koja ne dotiču samo vanjštinu nego diraju i srce života i utječu na život Crkve a tako i na proces formiranja svećenika kao i vjernika. Fenomen previranja dosegao je takav stupanj da živimo u postkršćanskom vremenu, u kojem svijet nije više okupljen oko Božjega trona kao nekoć, nego je zamijenio to velikim urbanim sredinama, a sela su napustjela i ostarjela, i u njima sebi stvorio i podigao desakralizirana svećeništa.

Poganski svijet nije odbacivao religioznost kao takvu. On ju je posjedovao u iskrivljenom obliku, posjedovao je praznovjerje, ali nije nijekao postojanje božanstva. Možemo reći da taj svijet nije bio areligiozan. Govorilo se o usudu da se označe misteriozni zakoni i naglasi viši moralni red. Osnovni životni principi temeljili su se na utjecaju božanstva. Pavao se među plemenskim skepticima mogao prizivati na Nepoznatog boga i prizvati im u pamet Boga živoga (usp. Dj 17,22-30). I običnom narodu iz Listre mogao je govoriti o živom Bogu koji dijeli dobro s neba (usp. Dj 14,17). I barbari koji su došli u srce Europe i europske kulture, uza sva praznovjerja, vjerovali su u nevidljivu providnost i moralni zakon u srcima. Mi, naprotiv, danas živimo u svijetu koji ne priznaje i ne poznaje prve principe koji su mu ugrađeni u srce.

Taj i takav svijet treba zanimati Crkvu i o njemu ona treba voditi računa. Današnji svijet potrošnje, tehničko-znanstvenog mentaliteta, nosi oznake općeg agnosticizma (usp. GS 19-21). Mogli bismo reći da u mnogim sredinama danas cvate poganstvo, praktični ateizam kao i religiozno beznanje. Tamo gdje nastaju novi oblici religioznosti i novi religijski pravci često su znak reakcije na sekularizaciju koja pogađa današnji, posebno zapadni svijet. To je ujedno znak nezasitne žeđi za Bogom a i odgovor novom poganstvu i propustima koje je Crkva učinila u apostolatu i svom misijskom poslanju. Tak duhovni put religioznog traženja često se odvija izvan i protiv Crkve kod pojedinaca, obitelji i većih skupina.

Kad smo sve to rekli, ne znači li da je otkucao čas navještaja evanđelja i milima koji će ga naviještati? Uza sve to ipak kažemo, da nije daleko čas

kad čovječanstvo, a posebno Zapad, neće više podnositi prazninu u koju je upao. Pomrčina Boga, gubitak Boga, to je događaj koji prorjeđuje ključ čovjeku koji mu je potreban za disanje. Ljudi postavljaju sebi i drugima pitanja i očekuju *osmišljenje* svakoga životnog prostora. Zato ne bismo rekli da je današnji čovjek i svijet, opterećen svim svojim problemima i otuđenjima, slabi kandidat evanđelja. Naprotiv, mislimo da ti krizni faktori u kojima se svijet nalazi i koji rađaju bunt i proteste, frustracije, nemire i tjeskobe, mogu postati neočekivana "chance" susreta i dijaloga s Kristom, živim Bogom, mogu potaći da bolje sagledamo bogatstvo kršćanskog sadržaja vjere i izidemo iz duhovne hladnoće koja je zahvatila svijet. Čudno ali je moguće da takva situacija može postati mogućnost vjere. Svijest da je čovjek iskrivio svoju vlastitu i pravu sliku može mu biti prigoda da pronade svoju pravu sliku, svoje pravo ljudsko lice u Isusu Kristu.

Čovjek postaje svjestan svoje nemoći i ograničenosti i mjesto da slavi slavlje, obuzima ga nutarnji i vanjski nemir, jer se boji da neće imati čime utažiti žeđu za srećom. Svećenik mora biti u stanju pružiti svoju čašu žive vode tom i takvom čovječanstvu koje traži i žeđa za istinom.

Crkva se zbog toga pita kako će se suočiti s današnjim čovjekom i njegovim problemima, što može učiniti da dođe do obnove današnjeg društva, takve obnove koja se prije nije ni pomišljala. U takvim prilikama svećenik će imati veliku ulogu koja će mu pripadati i u tom ga drugi neće moći zamijeniti, ali se za tu svoju zadaću treba spremirati, formirati, odgojiti.

Sveta dimenzija

Uz ostale odlike svećeničkog poziva svetost je dimenzija koja ga posebno treba resiti. Stanje, koje smo opisali nalaže svećeniku da bude svjestan identiteta kojim se razlikuje od drugih a u isto vrijeme kako se treba osjećati i biti blizak drugima "kao brat među braćom" (PO 3). Da bi pronalazio tu sliku, treba se obratiti Kristu svećeniku. Jedino je u njemu i po njemu saopćeno svećeništvo ljudima: opće svećeništvo vjernika u kojem sudjeluju svi vjernici u njegovom pashalnom misteriju muke, smrti i uskrsnuća; ministerijalno svećeništvo u kojem se iz općeg svećeništva vjernika izabiru pojedinci da ih "posveti istinom" (usp. Iv 17,17) i da ih tješnje sa sobom združi da budu vođe i učitelji i nastave njegovu poruku ljubavi.

Zato je razložno II. izvanredna sinoda biskupa naglasila: "Danas je posebno potrebno da se sami pastiri Crkve odlikuju svjedočanstvom svetosti.

Već u sjemeništima i redovničkim kućama treba se formacija tako urediti da kandidati ne odgajaju samo intelektualno nego i duhovno. Treba ih sa svom ozbiljnošću uvoditi u svakidašnji duhovni život: u molitvu, razmišljanje, božansko čitanje, u sakramente pokore i euharistije. U duhu dekreta 'Presbyterorum ordinis' neka se tako spremaju na svećeničko služenje da u samom vršenju pastoralne djelatnosti nalaze hranu za svoj duhovni život. Tako će se također osposobiti da u svojem služenju mognu vjernicima pružiti pravilne savjete u duhovnom životu" (II, 5).

Posveta su i poslanje dakle originalni elementi na koje se svećenik mora uvijek prizivati kad se bude približavao svijetu. On će pred sekulariziranim svijetom današnjice biti svjestan da treba biti nositelj dimenzije svetosti, tj. posebnog položaja koji ga razlikuje od svijeta i povezuje s Kristom svećenikom u apostolskom dostojanstvu koje mu je darovano ređenjem. Ta se svijest u njemu mora ukorijeniti da čvrsto prione uz Krista i tim dade duboki smisao svoga vjerničkog osvjedočenja, čime će i drugima postati živa slika, živo evanđelje, svjedok susreta s uskrslim Kristom.

Zato će se od njega zahtijevati da bude vješt u božanskim stvarima, bogat duhovnim znanjem, što će ga činiti sposobnim skupiti otiske božanske prisutnosti i divna čuda Svevišnjega i njih predočiti čovjeku. Ako se to na poseban način traži od biskupa, koji je znak i sluga jedinstva mjesne Crkve, slično se traži i od prezbitera, posebno na polju rada koje mu je povjereno. To znanje duhovnih stvari, to držanje prema "razlikovanju duhovna" Jesu sastavni dio samog svećenikova služenja. Zato možemo nazvati svećeničku službu da je ona produžetak uloge Krista u čije ime on djeluje. On će biti vođa i animator zajednice, živjet će, naviještati, uprisutnjivati i obćavati Krista, njegovu smrt i uskrsnuće.

Vrhunac te uloge jest u euharistiji, Kristovoj uspomeni (usp. Lk 22, 19) koja je "središte zajednice vjernika" (PO 5). Tu je izvor i vrhunac cijele svećeničke opstojnosti, slično kao što Crkva nalazi u liturgiji, posebno euharistiji "vrhunac ka kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proistječe sva njezina snaga" (SC 10).

Tu se ukorjenjuje svećenikov poziv da bude učitelj molitve, stručnjak u slušanju i primanju darova Duha, drugim riječima da bude istinski čovjek u svojoj cjelovitosti bivstvovanja i djelovanja. Zaređeni službenik postaje tako samim sakramentalnim činom ređenja koje prima kao nezasluženi dar Božji suobličen Kristu Glavi, živi znak milosti od koga se rađa Crkva, da bude narod Božji koji potpuno silazi odozgor na sličnost svoga Gospodina.

Kada je svećenik tako uronio u Krista, znat će ga drugima približiti i pokazati. On će znati odgovoriti tko je Krist kao što je Petar to rekao: "Ti si Krist Sin Boga živoga!" (Mt 16,16). To je odgovor, kako kaže sam Krist, koji mu nisu "ni tijelo ni krv objavili" (usp. Mt 16,17).

Svećenik misionar

Svećenik se ne smije ograničiti kako će sačuvati svoju svetu originalnost, jer će se tako pokazivati različit i otuđen od drugih. Svećenik se uzima između ljudi i postavlja na korist ljudima (usp. Heb 5,1), pa će među tim ljudima poduzimati velike i smione pothvate da će oni nadmašivati sve prethodne generacije. On će s puno odgovornosti primiti na se misiju poslanja: "Idite i učinite sve narode učenicima mojim!... Ja sam s vama" (Mt 28, 19-20). Tim on na se prima misiju poslanja, tj. postaje poslan izvišćim zapovijed koju je primio, zapovijed koja ga veže ne samo na rad nego i na osobu: "Kao što ti mene posla u svijet, i ja njih poslah u svijet. Ja sebe sam mog posvećujem za njih da i oni budu posvećeni istinom" (Iv 17, 17-18).

U pitanju apostolata svećenik se treba osvrćati na Krista i njegove apostole. Na Isusa posebno kao poslanika Očeva, koji je, da spasi ljude (Iv 3,16-17), uzео tijelo (Iv 1,14) kao i svaki čovjek, postao je u svemu sličan nama osim u grijehu (Heb 4,15), koji se zalagao u svom spasenjskom poslanju sve dotle da su ga smatrali zločincem koji zaslužuje umrijeti smrću na križu. Svećenik neće nikada dovoljno proučiti Krista i njega nasljedovati u zalaganju i darivanju koje je on ostavio u tajni utjelovljenja. On će po njegovu primjeru imati otvoren put prema svemu onom što je dobro i uzvišeno. Ovdje možemo reći da će svećeniku biti potrebno i herojsko držanje u najvećem ještaju i svjedočenju Krista i njegove nauke. Često ga neće razumjeti ni njegovi najbliži suradnici, jer će se morati boriti protiv grijeha i slabosti kao što je Krist to činio. Kad bude upirao u grijeh, zlo i htio ih iskorijeniti, navući će na se odbojnost, ali neće smjeti popustiti. Njegova će riječ biti i tada blaga, ali će biti i ostati s Bogom da druge oslobađa i posvećuje primljenim darovima.

Ako gledamo primjer apostola, možda ne vodimo računa, da u cijeloj povijesti Crkve nije bilo ni jednog pokreta većeg i odvažnijeg nego je misijski. Apostoli se nisu strašili otvoriti Crkvu svim narodima koji su pod nebom (usp. Dj 2) i navani živjeti kao i drugi ljudi u svemu onom što nije protivno evanđelju samo da propovijedaju i svjedoče Krista (usp. 2 Kor 5,4).

... i ljubava posebno naglasiti: Krist koji je umro i uskrsnuo jest predmet njihova propovijedanja. Taj imperativ propovijedanja Krista nameće se i danas svećenicima po riječima sv. Pavla: "Kako li će vjerovati u onoga za koga nisu čuli? Kako li će čuti bez propovjednika?... vjera dolazi od propovijedanja, a propovijedanje biva riječju Kristovom" (Rim 10, 14.17).

Propovijedanjem se širila kultura i civilizacija. Svaki narod, koji je došao u doticaj s Kristom, postajao je kulturni narod, ulazio je u povijest. Tako je bilo i s našim hrvatskim narodom. Kad je primio kršćanstvo, ušao je u povijest, u zapadni civilizacijski krug, koji nosi na sebi pečat kršćanstva.

Posebno je na srcu ta misijska zadaća Crkve i svećenika danas. Sabor je to naglasio u svojim dokumentima i rekao da je Crkva misionarska po svojoj naravi (usp. AG 2). To je Crkva naglašavala i iza Sabora raznim dokumentima a zadnje vrijeme dokumentom *Otkupiteljevo poslanje (Redemptoris missio)* (Ivan Pavao II.) želi da se misijska dimenzija ostvari kod svećenika i svih vjernika.

Da bi svećenik napredovao u misijskom poslanju, koje je tako intenzivno, nadnaravno, mora ljubiti svoje stado kojemu je poslan, ne samo ljubavlju pobožnosti i milosrđa nego ljubavlju prijateljstva i žrtve kojima postaje jednak drugima, otvoren njihovim čežnjama tražeći put rješavanja životnih pitanja.

Kad Krist želi iskušati Petra i dati mu naslijeđe pastira i vođe, jednu jedinu stvar od njega traži: ljubav. Zato ga pita, da li ga ljubi (usp. Mt 16, 16).

Ljubav, dakle, pristaje i svećeniku. Ona poznaje snagu žrtve samoga sebe koja je sposobna nadvladati slabosti i ljudsku odbojnost i priskočiti u pomoć i duhovnoj i materijalnoj ljudskoj bijedi.

Otvaranje vremenu

Svećenikova ljubav neće biti apstraktna ljubav, nego će se pokazivati u konkretnim oblicima kako prema svijetu tako i prema Crkvi u vremenu u kojem živi.

Otvaranje vremenu i njegovim problemima, znak su osobnog svećenikova reagiranja, da on danas traži način komuniciranja i otvorenosti prema svijetu, kao što je svećenik prošlosti znao naći načina kako će

evanđeoski navještaj približiti svome vremenu. Možda bismo to trebali posebno danas naglasiti u promijenjenim političkim prilikama kod nas ističući da svećenik treba tražiti nove putove, ući u nove sredine u koje će donijeti Krista.

Zajedništvo

Svećenik će biti vjerniji Duhu koliko bude manje radio po svom ukusu. Zato će posebno gajiti duh zajedništva s onima koji s njim dijele isto svećeništvo u okviru mjesne Crkve oko svoga ordinarija, drugih svećenika i vjernika.

Taj vez bit će ne samo juridički nego i mistični koji će ga povezivati sa svim slojevima naroda Božjega a na prvom mjestu s biskupom u zajedničkom prezbiteriju. Taj i takav način zajedništva bit će slika jednodušnosti koja se ne izražava snagom vanjskih okvira koliko snagom vjernosti Božju poslanju koje je primio.

Svećenik prima na se dio poslanja Crkve da bude vođa i učitelj svijetu, posebno mladih, da poziva i odgaja naraštaje sutrašnje Crkve.

Uz zajedništvo svećeniku je potrebna stabilnost. U našim promijenjenim društvenim i političkim prilikama ponovo se otkriva u javnosti lik svećenika i njegova poslanja. Opet se želi svećenika aktivirati u raznim javnim poslovima na opću korist. Uz svoje primarne svećeničke poslove i to će on moći primiti, ali će se od njega tražiti krepost stabilnosti i ustrajnosti. Na toj stabilnosti treba počivati njegovo pouzdanje i nada onih koji mu se približavaju.

Kako je bilo utješno čuti da su u logorima rata svećenici najbolje izdržavali strahote progona i stradanja, nisu gubili vlastiti identitet i dostojanstvo, dok su drugi upadali u očaj, gubili svaku nadu i prepuštali se neizljezljivoj propasti, dotle su katolički svećenici znali osmisliti svoje i tuđe patnje i stradanja. Nije li nam i danas potrebno nešto slično?

* * *

Svjesni smo da danas imamo manje kandidata za svećenički poziv, nedostatak radnika na njivi Gospodnjoj, zato se osjeća veći zahtjev da oni koji se danas odgajaju budu svećenici, vođe i učitelji, da zaista budu formirani u duhu vremena, sposobni tom vremenu donijeti Krista i dimenzije evanđelja.